Анна Урсуленко[1]
Вроцлавський університет (Польща)

Ольга Барабаш-Ревак, *Мовний образ парубка в українських фольклорних і етнографічних текстах*

Львів: Літературна агенція „Піраміда", 2013, 364 с.

Сучасних дослідників дедалі більше цікавить мовний тип соціуму, етнонаціональні моделі світу. Увага до проблем національного самоусвідомлення та самовираження стимулює пошуки нових підходів до вивчення фольклорно-етнографічного пласту культури, який репрезентує найповніший спектр національних конотацій. Упродовж останніх десятиліть перспективним і плідним виявився вихід на рівень аналізу тексту як концептуальної картини світу. У багатьох дослідженнях доведено, що мова як один з найяскравіших виявів національної самобутності народу найповніше зберігає особливості його світосприйняття. Таким чином аналіз мовних картин світу дослідники розглядають, зокрема, як інструмент простеження шляху духовного розвитку етносу. „Кожен носій мови є одночасно і носієм культури, відтак, — як стверджує авторка — мовні знаки набувають здатності виконувати функцію знаків культури і цим виявляють її основні моделі"[2].

У монографії О. Барабаш-Ревак запропоновано науковий аналіз одного з елементів української мовної картини світу (далі — МКС) — мовного образу парубка. Вибір об'єкта дослідження заслуговує на особливе схвалення через те, що мовний стереотип 'молодого неодруженого чоловіка' вперше стає предметом розгляду з точки зору його місця і ролі у формуванні української МКС. Окрім того, у праці переконливо доведено важливість і значущість поняття 'парубка' для традиційного українського соціуму та його світосприйняття, напр., авторка підкреслює, що лексема *парубок* відзначається у народних текстах високою частотністю вживання, що свідчить про вагомість і особливу роль цього суб'єкта у громаді, зокрема, під час виконання деяких сакральних обрядів.

---

[1] Поштова адреса: Zakład Ukrainistyki Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, 53-313 Wrocław, ul. Pocztowa 9. E-mail: annie.ursulenko@gmail.com

[2] О. Барабаш-Ревак, *Мовний образ парубка в українських фольклорних і етнографічних текстах*, Львів 2013, с. 6.

У першому розділі авторка знайомить читача з науковими концепціями української, польської і російської лінгвістичних шкіл у сфері проблематики МКС. Використання сучасних розробок слов'янської етнолінгвістики дозволяє провести детальний і методологічно обґрунтований аналіз мовного стереотипу парубка у другому розділі монографії. О. Барабаш-Ревак не лише виявляє значеннєві особливості окремих лексем, а й також здійснює спробу їхнього ідеографічного опису. Це дає підставу не тільки констатувати наявність у них оцінного елемента, але й простежити на лексико-семантичному рівні можливі плани взаємодії мовної та концептуальної картин світу.

Комплексний розбір окремої лексико-семантичної групи вимагає аналізу максимально широкого кола матеріалів. З цієї перспективи особливо цінним виявився вибір авторки, яка, окрім текстів усної народної творчості, взяла до уваги систему релігійних вірувань, звичаї й обряди українців, відображені в етнографічних текстах. Варто зазначити, що цей багатий ілюстративний матеріал дослідниця подала та ретельно класифікувала в окремому додатку. Такий широкий культурологічний підхід дозволив не лише повніше реконструювати фрагмент мовного світогляду українського народу, але також виявився важливим із погляду загальнолінгвістичної проблеми „слово і контекст" та визначення її ролі у формуванні аксіологічного компонента значення слова. Застосована методологія аналізу мовних даних, яку розробив колектив люблінських дослідників на чолі з Єжи Бартмінським, дала дослідниці можливість звернути увагу читача на те, що мова є не тільки „дзеркалом" культури, але й „організатором" міжлюдських стосунків усередині окремих соціумів. Так, наприклад, авторка виявляє, що з поняттям 'старий парубок' тісно пов'язане словосполучення *вішати колодку*, яке містить виразний оцінний компонент і відображає один зі способів контролю громади за поведінкою її членів.

Результати проведеного аналізу О. Барабаш-Ревак узагальнила у післямові. Висновки авторки суттєво розширюють наші уявлення про особливості лінгвістичної категоризації світу, формування семантичного навантаження лексем у конкретному оточенні, а також про шляхи побудови етнонаціональних систем світосприйняття. Монографія, безсумнівно, є вагомим внеском у процес становлення етнолінгвістичних студій в Україні.